

تأثیر سیاست‌های ارزی بر تولید و صادرات پسته

کارفرما: معاونت امور اقتصادی وزارت امور اقتصادی و دارایی

مجری طرح: پژوهشکده اقتصاد دانشگاه تربیت مدرس

مدیر مسئول طرح: دکتر محمدقلی موسی‌نژاد

نوع طرح: کاربردی

مدت اجرای طرح: ۱۲ ماه

سال خاتمه طرح: ۱۳۷۵

واژگان کلیدی: سیاست‌های ارزی، تولید پسته، صادرات پسته، مزیت نسبی

خلاصه‌ای از کلیات و نتایج طرح:

یکی از نقش‌های مهم بخش کشاورزی در جریان توسعه اقتصادی، تأمین ارز از طریق صادرات می‌باشد. این نقش وقتی می‌تواند به خوبی ایفا گردد که سیاست‌های دولت اولاً تولیدکنندگان و صادرکنندگان را در افزایش تولید و صادرات ترغیب نماید؛ ثانیاً از لحاظ مزیت نسبی، قدرت رقابت با تولیدکنندگان سایر کشورها ایجاد گردد. در چند دهه گذشته تأمین ارز خارجی کشور عمدتاً بر پایه صادرات نفت استوار بوده است. نفت جزء منابع تجدید نشدنی است و پایان‌پذیری آن تفکرات جدید افزایش سهم صادرات غیرنفتی را در برنامه‌های اخیر برانگیخته است. بدون شک بخش صنعت و خدمات به تنهایی قادر به انجام چنین وظیفه‌ای نیستند، و بخش کشاورزی می‌تواند نقش ویژه‌ای را ایفا کند. برخی از محصولات کشاورزی از جایگاه صادراتی خاصی برخوردار می‌باشند که از آن جمله می‌توان به پسته اشاره کرد.

گسترش روابط تجاری بین کشورهای جهان و عضویت کشورها در سازمان تجارت جهانی^۱ ما را در صحنه جهانی ناگزیر به رقابتی فشرده با سایر رقبا می‌کند. از این‌رو افزایش تولید و بهره‌وری و کاهش هزینه‌های نسبی تولید، می‌تواند ما را در این رقابت قدرتمندتر سازد. همچنین علاوه بر سیاست‌های قیمتی و سوبسیدی، سیاست‌های پولی، مالی و ارزی به عنوان ابزارهای دولت در تعیین سطح تولید و صادرات از دیدگاه کلان اقتصادی مطرح می‌باشند.

آنچه که در این تحقیق بررسی می‌شود نقش سیاست‌های ارزی دولت در تولید و صادرات پسته است. با وجود اهمیت سیاست‌های ارزی در تصمیم‌گیری‌های این محصول صادراتی، تحقیق کافی در این زمینه به عمل نیامده و آنچه که مطرح می‌شود در حد بحث‌های کلی است و غالباً نظر قاطعی را نمی‌توان از چنین بحث‌هایی استنباط کرد. برای برنامه‌ریزی در این زمینه نیاز به دانستن اثرات قطعی سیاست‌های

1. WTO

ارزی بر صادرات پسته است. این تحقیق با چنین ضرورتی انجام شده است. در این پژوهش مزیت نسبی با استفاده از روش DRC^2 و جهت انجام سنجش تأثیر سیاست‌های ارزی دولت بر صادرات پسته از دو روش آنالیز واریانس و رگرسیون استفاده شده است.

پژوهش حاضر مشتمل بر شش فصل است که در آن پس از بررسی وضعیت تولید و تجارت پسته در ایران و جهان، مبانی نظری سیاست‌های ارزی و تاریخچه سیاست‌های ارزی ایران، نوسانات نرخ ارز و تأثیر آن بر بخش کشاورزی و پسته ایران مورد مطالعه قرار گرفته پس از بررسی مزیت نسبی پسته ایران در پایان جمع‌بندی و پیشنهادات ارائه شده است.

بر اساس نتایج این تحقیق در سال‌های مورد مطالعه (۱۳۷۳-۱۳۵۹) نوسانات زیادی در تصمیم‌گیری و سیاست‌های ارزی مشاهده شده، از سیاست تک‌نرخ تا سیاست‌های چندنرخ، از کنترل کامل بازار ارز تا شناورسازی قیمت ارز در تغییر بوده است. از مقایسه تأثیر این سیاست‌ها در آزمون‌های مختلف این تحقیق مشخص می‌شود که تصمیمات سیاست شناورسازی بر صادرات پسته تأثیر مثبت و معنی‌داری داشته است. بقیه سیاست‌ها تأثیرات مورد انتظار و معنی‌داری نداشته‌اند. بنابراین پیشنهاد خاص این تحقیق جهت افزایش و تداوم صادرات پسته، برنامه‌ریزی به سمت سیاست‌هایی است که در آن نرخ ارز تعیین شده به نرخ ارز حاصل از شرایط رقابتی نزدیک‌تر شود.

در محاسبات تحقیق نشان داده شده که تولید پسته در کشور دارای مزیت نسبی است؛ اما با توجه به پویایی اصل مزیت نسبی در حفظ مزیت نسبی باید برنامه‌ریزی‌های مناسب انجام گیرد. از جمله سرمایه‌گذاری‌ها در افزایش بهره‌وری عوامل و استفاده از تکنولوژی‌های تقلیل‌دهنده هزینه‌ها لازم و ضروری است و باید به افزایش تولید، کاهش نوسانات عرضه صادرات و بهبود در وضعیت سال‌آوری پسته توجه خاصی صورت گیرد تا روند سال‌آوری بهبود یابد.

سیاست منطقه‌ای کردن الگوهای مفید، راهی دیگر برای بهبود وضعیت صادرات پسته است. با توجه به تفاوت فاحش بین عملکردهای مختلف و کمیابی منابع تولید این محصول (مثل آب و زمین) اجرای این سیاست یک اهمیت ملی تلقی می‌شود.